

دوره دهم - سال سوم

شماره چاپ: ۱۲۴۷

تاریخ چاپ: ۱۳۹۷/۱۰/۵

شماره ثبت: ۵۲۵

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور

۱۹. نهادهای دینی و تبلیغی

کد موضوعی: ۲۹۰

شماره مسلسل: ۱۶۲۴۴

معاونت پژوهش‌های اجتماعی - فرهنگی

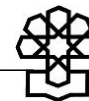
دفتر: مطالعات آموزش و فرهنگ

دی‌ماه ۱۳۹۷

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۲.....	تصویری کلی از اعتبارات امور فرهنگی و فصل دین و مذهب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸
۴.....	بررسی تبصره‌های مرتبط با دین و تبلیغ در ماده واحده
۸.....	تطبیق لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ با قانون برنامه ششم توسعه
۱۰.....	اعتبارات برنامه‌های فصل دین و مذهب
۱۳.....	اعتبارات دستگاه‌های دینی و تبلیغی
۱۷.....	بررسی اعتبارات ردیف‌های متفرقه در حوزه دین و تبلیغ
۱۸.....	اعتبارات مصارف پیش‌بینی شده افزایش سقف بودجه در حوزه دین و تبلیغ
۲۰.....	جمع‌بندی و پیشنهادها
۲۲.....	منابع و مأخذ

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور ۱۹. نهادهای دینی و تبلیغی

چکیده

در بررسی اعتبارات امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری با تمرکز بر فصل دین و مذهب، می‌توان به نکات زیر اشاره کرد:

- دولت در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸، مبلغ ۸۰,۵۶۳,۴۱۳ میلیون ریال برای امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری پیش‌بینی کرده که نسبت به بودجه مصوب سال ۱۳۹۷ حدود ۰/۶ درصد کاهش داشته است.

- در این میان فصل دین و مذهب از نظر سهم اعتبارات از امور فرهنگی با دارا بودن ۱۶/۴ درصد از کل اعتبارات در جایگاه سوم قرار دارد. با این حال نگاهی بر بودجه مصوب سال ۱۳۹۷ نشان‌دهنده کاهش ۲۰/۴ درصدی مجموع اعتبارات این فصل در لایحه بودجه ۱۳۹۸ است.

- از این منظر اعتبارات هزینه‌ای فصل مزبور با کاهش ۲۸/۳ درصدی مواجه بوده، ولی در اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای شاهد افزایش ۷/۷ درصدی هستیم.

- بررسی تبصره‌های مندرج در ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور نشان می‌دهد دو تبصره مرتبط با دین و تبلیغ تعبیه شده که نیاز به اصلاح داشته و در سه تبصره نیز امکان انتقال برخی درآمدها به این حوزه وجود دارد.

- در بررسی میزان تطابق مواد قانون برنامه ششم توسعه با لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ به این نتیجه می‌رسیم که دولت برای احکام مندرج در مواد (۹۲)، (۹۵) و (۹۷) اگرچه اعتباراتی را پیش‌بینی کرده و تا حدی همسویی کلی میان لایحه بودجه با قانون تأیید می‌شود با این حال دربردارنده جهش مورد انتظار قانون نیست.

- مجموع اعتبارات دستگاه‌های دینی و تبلیغی با کاهش نزدیک به ۱۴ درصد مواجه بوده‌اند. بیش از ۳۰ دستگاه فعال در حوزه دین و تبلیغ در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸، عموماً با کاهش بیش از ۱۰ درصدی در سرجمع اعتباراتشان روبه‌رو هستند. نکته قابل تأمل اینکه این کاهش عموماً مربوط به اعتبارات هزینه‌ای دستگاه‌های مزبور است.

تصویری کلی از اعتبارات امور فرهنگی و فصل دین و مذهب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸

در این گزارش سعی شده تا با بررسی اعتبارات مربوط به حوزه دین و تبلیغ، سهم آن را از سرجمع امور ده‌گانه و نیز امور فرهنگی مشخص نماییم. در بخش‌های بعد به بررسی تبصره‌های مرتبط با حوزه دین و تبلیغ در ماده واحده لایحه بودجه ۱۳۹۸ پرداخته و سپس میزان انعکاس احکام و تکالیف بودجه‌ای برنامه ششم در حوزه مزبور را بررسی کرده‌ایم. در بخش دیگر برنامه‌های فصل دین و مذهب در لایحه بودجه ۱۳۹۸ را با اعتبارات مصوب بودجه ۱۳۹۷ مقایسه کرده و سپس اعتبارات دستگاه‌های دینی و تبلیغی نیز بر همین منوال مورد پایش قرار گرفته‌اند. بخش آخر به بررسی ردیف‌های متفرقه انتقال‌یافته و ردیف‌های متفرقه جدول ۹ لایحه بودجه ۱۳۹۸ اختصاص دارد.

یکی از بخش‌های لوايح بودجه سالیانه، اعتبارات امور فرهنگ است که هر سال مبالغ متفاوتی از سوی دولت در این حوزه پیش‌بینی می‌شود. گستردگی و تنوع حوزه‌های فرهنگ باعث شده تا سطح وسیعی از جامعه و نیز سایر دستگاه‌ها نسبت به کاهش یا افزایش اعتبارات این بخش واکنش نشان دهند. در کل با توجه به سرجمع اعتبارات امور ده‌گانه که معادل ۳,۸۴۳,۰۹۹,۳۲۶ میلیون ریال (حدود سه میلیون و هشتصد هزار میلیارد ریال) است، سهم امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری تنها نزدیک به ۲/۱ درصد نسبت به امور ده‌گانه می‌باشد.

در این میان، یکی از حوزه‌های شاخص امور فرهنگ که همواره به جهت بودجه‌نویسی و نوع تخصیص اعتبار مورد توجه قرار دارد، فصل دین و مذهب است. در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ همانند قانون بودجه سال ۱۳۹۷ فصل دین و مذهب ذیل امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری قرار دارد. البته از سال گذشته تغییراتی در قانون و لایحه مزبور مشاهده می‌شود. به‌عنوان مثال، از سویی اعتبارات فصل و امور، به صورت اعتبارات ملی درج شده و از سویی دیگر اعتبارات استانی به تفکیک فصل و امور لحاظ نشده است.^۱

طبق مندرجات جدول ۱ مجموع اعتبارات امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ معادل ۸۰,۵۶۳,۴۱۳ میلیون ریال (حدود هشتاد هزار میلیارد ریال) پیش‌بینی شده که نسبت به مصوب سال ۱۳۹۷ حدود ۰/۶ درصد کاهش داشته است. این میزان اعتبار مربوط به فعالیت‌های هشت فصل می‌باشد که فصل دین و مذهب با دارا بودن سهمی معادل ۱۶/۴ درصد از اعتبارات امور مزبور، در جایگاه سوم قرار دارد (شایان ذکر است سال گذشته سهم فصل دین و مذهب از سایر فصول بیش‌تر بود و در جایگاه نخست قرار داشت).

اعتبارات ذیل فصل دین و مذهب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ به میزان ۱۳,۲۲۰,۴۹۴ میلیون ریال (حدود سیزده هزار میلیارد ریال) پیش‌بینی شده که نسبت به مصوب سال ۱۳۹۷، معادل ۲۰/۴ درصد کاهش داشته است.

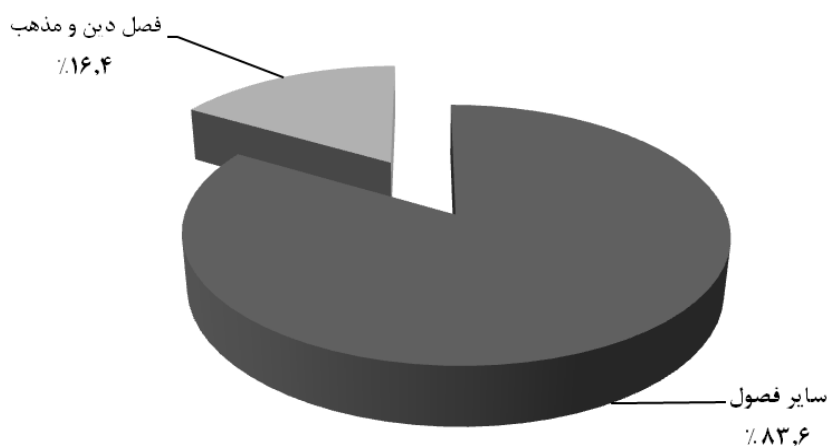
۱. شایان ذکر است سرجمع اعتبارات استانی در انتهای جدول ۷ آمده است.

جدول ۱. مقایسه اعتبارات فصل دین و مذهب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ با مصوب سال ۱۳۹۷

(میلیون ریال)

عنوان	میزان اعتبارات هزینه‌ای و سرمایه‌ای		درصد تغییر	مصوب سال ۱۳۹۷	لایحه سال ۱۳۹۸
	لایحه سال ۱۳۹۸	مصوب سال ۱۳۹۷			
جمع امور ده‌گانه	۲,۹۱۶,۲۴۳,۷۶۳	۳,۸۴۳,۰۹۹,۳۲۶	۳۱/۸		
امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری	۸۱,۰۳۱,۰۹۶	۸۰,۵۶۳,۴۱۳	-۰/۶		
فصل دین و مذهب	۱۶,۶۱۴,۸۷۱	۱۳,۲۲۰,۴۹۴	-۲۰/۴	سهم فصل دین و مذهب از امور فرهنگ	۲/۸
				۱۶/۴	۲۰/۵

توضیح: به دلیل مشخص نبودن سهم اعتبارات فصل دین و مذهب از فصل تحقیق و توسعه در امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری، سرجمع این اعتبارات به فصل دین و مذهب اضافه نشده است.

نمودار ۱. سهم فصل دین و مذهب از امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸

بررسی تبصره‌های مرتبط با دین و تبلیغ در ماده واحده

در ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ دو بند مرتبط با حوزه دین و تبلیغ وجود دارد که در ادامه به بررسی آنها پرداخته خواهد شد:

۱. بند «د» تبصره «۱۱»

بر اساس این بند «در سال ۱۳۹۸ عوارض خروج از کشور برای زائران عتبات بر اساس قانون بودجه سال ۱۳۹۶ اخذ می‌گردد. زائران اربعین که از تاریخ بیست‌و‌چهارم شهریور ۱۳۹۸ تا دوازدهم آبان‌ماه ۱۳۹۸ از مرزهای زمینی به مقصد کشور عراق از کشور خارج می‌شوند از پرداخت عوارض خروج معاف می‌باشند».

اظهارنظر کارشناسی و پیشنهاد

مطابق ردیف ۱۱۰۵۰۴ درآمد حاصل از عوارض خروج مسافر از مرزهای کشور برای سال ۱۳۹۸ معادل چهارده هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده است. همچنین بر اساس ردیف ۳ جدول شماره ۱۶ موضوع تعرفه‌های درآمدی، تعرفه عوارض خروج از کشور در سه قسم کلی تقسیم شده است که شامل عوارض خروج عادی، عوارض خروج زائرین حج تمتع و عمره و نیز عوارض خروج زائرین عتبات عالیات (هوایی، زمینی و دریایی) می‌باشد. از آنجا که هر ساله زائرین عتبات عالیات خصوصاً در ایام اربعین با مشکلات زیرساختی متعددی در مرزهای خروجی عراق مواجه هستند مقتضی است بخشی از درآمد حاصله از خروج از کشور خصوصاً عوارض خروج زائرین عتبات به زمینه‌سازی برای تأمین زیرساخت امور آنها در همان مرزها (و استان‌های مربوطه) اختصاص یابد. لذا پیشنهاد می‌شود جدول عوارض خروج زائرین عتبات عالیات به شکل زیر تغییر یابد:

جدول ۲. اصلاح بخشی از بند «۳» از جدول شماره ۱۶ لایحه بودجه ۱۳۹۸ شامل تعرفه‌های درآمدهای موضوع جدول شماره ۵

۲,۲۰۰,۰۰۰	الف) عوارض خروج برای هر نفر	درآمد حاصل از عوارض خروج مسافر از مرزهای کشور موضوع ردیف ۱۱۰۵۰۴	۳
۱,۱۰۰,۰۰۰	ب) عوارض خروج زائرین حج تمتع و عمره		
۳۷۵,۰۰۰	ج) عوارض خروج هوایی زائرین عتبات عالیات		
۱۲۵,۰۰۰	د) عوارض خروج زمینی و دریایی زائرین عتبات عالیات		
معاف	زائران اربعین از تاریخ بیست و چهارم شهریورماه ۱۳۹۸ تا دوازدهم آبان ماه ۱۳۹۸ که از مرزهای زمینی به مقصد کشور عراق از کشور خارج می شوند از پرداخت عوارض خروج معاف می باشند.		
ارقام تعیین شده در اجزای فوق به استثنای بند «د» برای سفر دوم به میزان ۵۰ درصد و سفرهای سوم و بیش تر به میزان ۱۰۰ درصد افزایش خواهد یافت.			
معادل ۱۵ درصد از کل عوارض خروج از کشور به صورت ده درصد (۱۰٪) هزینه ای و نود درصد (۹۰٪) تملک دارایی های سرمایه ای به ردیف متفرقه «تکمیل و توسعه زیرساخت های استان/ایلام در راستای مراسم اربعین» (۲۳-۵۵۰۰۰۰) انتقال یابد.			

همچنین پیشنهاد می‌شود در ردیف متفرقه «تکمیل و توسعه زیرساخت‌های استان/ایلام در راستای مراسم/اربعین» (۵۵۰۰۰-۲۳)، عبارت «استان ایلام» به عبارت «استان‌های ایلام، خوزستان و کرمانشاه» تغییر یابد. مقتضی است میزان تخصیص اعتبار این ردیف با توجه به نیازهای زیرساختی سه استان مزبور، بر عهده ستاد اربعین (وزارت کشور) قرار گیرد.

۲. جزء «۳» و «۴» بند «ز» تبصره «۲۱»

بر اساس این بند در سال ۱۳۹۸ به دولت اجازه داده می‌شود:

- نسبت به شناسایی، حذف و یا ادغام نهادها، سازمان‌ها و فعالیت‌های موازی در دستگاه‌های اجرایی که به صورت مستقیم و یا غیرمستقیم از بودجه عمومی استفاده می‌کنند، اقدام نماید.
- سازمان اداری و استخدامی کشور موظف است فعالیت‌هایی که خارج از حوزه مأموریتی دستگاه‌های اجرایی می‌باشد را شناسایی و اقدامات لازم برای انتقال فعالیت مربوطه به دستگاه اصلی را انجام و همچنین موضوع را برای عدم تخصیص اعتبار بودجه سال جاری و حذف بودجه آن به سازمان برنامه بودجه کشور اعلام نماید.

اظهاری نظر کارشناسی و پیشنهاد

به دلیل آنکه برخی دستگاه‌های فرهنگی که ذیل مقام معظم رهبری فعالیت می‌کنند، هم به عنوان دستگاه اجرایی شناخته شده و هم از بودجه عمومی (مستقیم و یا غیرمستقیم) استفاده می‌کنند، مقتضی است از شمول دو جزء مزبور مستثنا شوند.

لذا پیشنهاد می‌شود:

۱. در جزء «۳» پس از عبارت «از بودجه عمومی استفاده می‌کنند» عبارت «به استثنای دستگاه‌ها و نهادهای زیرنظر مقام معظم رهبری» اضافه شود.
۲. در جزء «۴» پس از عبارت «دستگاه‌های اجرایی» عبارت «به استثنای دستگاه‌ها و نهادهای زیرنظر مقام معظم رهبری» اضافه شود.
۳. دولت باید پیشنهاد خود در این زمینه را در قالب لایحه تهیه و به تصویب مجلس شورای اسلامی برساند.

همچنین پیشنهادهای مرتبط با سایر تبصره‌های ماده واحده به شرح زیر است:

۱. بند «ج» تبصره «۷»

بر اساس این بند «وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است درآمدهای حاصل از صدور مجوز توزیع دخانیات و حق انحصار دریافتی بابت واردات و تولید محصولات دخانی طی سال ۱۳۹۸ اقدام و وجوه

مزبور را به حساب درآمد عمومی نزد خزانه‌داری کل کشور موضوع ردیف ۱۳۰۴۲۱ جدول شماره ۵ این قانون واریز کند».

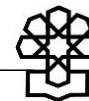
اظهارنظر کارشناسی و پیشنهاد

وفق ماده (۱۰) قانون حمایت از آمران به معروف و ناهیان از منکر، برخی دستگاه‌ها از جمله سازمان تبلیغات اسلامی و سایر نهادها و دستگاه‌های فرهنگی مکلفند شرایط اقامه امر به معروف و نهی از منکر و بالابردن سطح آگاهی‌های عمومی در این خصوص را از طریق آموزش و اطلاع‌رسانی فراهم کنند. از آنجا که به مقتضای قاعده لاضرر در فقه اسلامی استعمال دخانیات اضرار به نفس و به غیر محسوب شده و تبلیغ و ترویج و استعمال آن در دیدگاه بسیاری از مجتهدین حرمت دارد، لذا از باب قواعد فقهی، عقلی و عرفی توصیه می‌شود ۵۰ درصد از درآمد حاصل از این بند که معادل پانصد میلیارد ریال (از هزار میلیارد ریال) پیش‌بینی شده، در راستای تحقق اهداف ماده مزبور اختصاص یابد. لذا پیشنهاد می‌شود:

۱. دویست و پنجاه میلیارد ریال از قدرالسهم مذکور به جمع اعتبارات برنامه «حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی عبادی» (۱۷۰۱۰۱۸) اضافه شود.
۲. دویست و پنجاه میلیارد ریال از قدرالسهم مذکور به جمع اعتبارات برنامه «اطلاع‌رسانی و تبلیغات دینی رسانه‌ای» (۱۷۰۱۰۳۱) اضافه شود.

۱. بند «ز» تبصره «۹»

بر اساس این بند «در راستای اجرای بند «ب» ماده (۶۴) قانون برنامه ششم توسعه مبنی بر اختصاص حداقل یک درصد (۱٪) از اعتبارات هزینه‌ای تخصیص‌یافته به دستگاه‌های اجرایی (به استثنای فصول ۱ و ۶) به امور پژوهشی و توسعه فناوری، شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان مجاز است اعتبارات موضوع این ماده را از سرجمع اعتبارات هزینه‌ای استان کسر و با هماهنگی دستگاه‌های اجرایی استانی و بر اساس اولویت‌ها و سیاست‌های پژوهشی مصوب و نیازهای استان و در چارچوب دستورالعمل ابلاغی سازمان برنامه و بودجه کشور (که با هماهنگی وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تدوین می‌شود) برای امور پژوهشی و توسعه فناوری به دستگاه‌های اجرایی استانی تعیین شده توسط آن شورا اختصاص دهد».

اظهار نظر کارشناسی و پیشنهاد

به دلیل کاهش حدود ۹ درصدی اعتبارات فصل تحقیق و توسعه در امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری پیشنهاد می‌شود در تدوین چارچوب دستورالعمل سازمان برنامه و بودجه که مقرر شده با هماهنگی وزارتین صورت پذیرد، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی نیز بدان اضافه شود. لذا پیشنهاد می‌شود پس از عبارت «(که با هماهنگی وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی عبارت)» «و فرهنگ و ارشاد اسلامی» اضافه شود.

۱. بند «ح» تبصره «۹»

بر اساس این بند «شرکت‌ها، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت مندرج در پیوست شماره ۳ این قانون، مکلفند در اجرای تکالیف قانونی مربوط، حداقل چهل درصد (۴۰٪) از هزینه امور پژوهشی خود مندرج در آن پیوست را در مقاطع سه ماهه به میزان بیست و پنج درصد (۲۵٪)، به حساب خاصی نزد خزانه‌داری کل کشور واریز کنند تا در راستای حل مسائل و مشکلات خود از طریق توافقنامه با دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی و جهاد دانشگاهی در قالب طرح (پروژه)‌های کاربردی، عناوین پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی، طرح (پروژه)‌های پسادکتری و طرح (پروژه)‌های تحقیقاتی دانش‌آموختگان تحصیلات تکمیلی غیرشاغل به مصرف برسانند.

این مبالغ برای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی و جهاد دانشگاهی مازاد بر درآمد اختصاصی پیش‌بینی شده آنها در این قانون محسوب و عیناً پس از تبادل توافقنامه توسط آنها به سازمان برنامه و بودجه کشور و خزانه‌داری کل کشور، توسط خزانه‌داری کل کشور به مؤسسات آموزش عالی یا پژوهشی و یا جهاد دانشگاهی طرف قرارداد برگشت داده می‌شود، به طوری که تا پایان سال مالی کل مبلغ توافقنامه‌ها تسویه شوند».

اظهار نظر کارشناسی و پیشنهاد

برخی نهادها و دستگاه‌های مرتبط با حوزه‌های علمیه از جمله مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه، شورای برنامه‌ریزی مدیریت حوزه‌های علمیه خراسان و شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیه خواهران برنامه‌ای تحت عنوان «حمایت از پژوهش‌های حوزه علمیه» (۱۷۰۸۰۰۴) دارند که در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ اعتبار آنها با کاهش حدود پنجاه درصدی (۴۶/۵٪) مواجه بوده، مقتضی است همانند دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و جهاد دانشگاهی که مجازند از طریق توافقنامه با شرکت‌ها، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت از درآمد حاصله منتفع شوند، نهادهای مرتبط با حوزه‌های علمیه نیز تحت شمول قرار گیرند. خصوصاً اینکه نظام بانکی و برخی مؤسسات انتفاعی در راستای تحقق بانکداری بدون ربا نیاز به تحقیق و پژوهش فقهی در این زمینه دارند.

لذا پیشنهاد می‌شود در بند «ح» تبصره «۹» بعد از عبارت «جهاد دانشگاهی» عبارت «و حوزه‌های علمیه» نیز اضافه شود.

تطبیق لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ با قانون برنامه ششم توسعه

همان‌طور که می‌دانیم بودجه‌های سالیانه می‌بایست متناسب و در راستای اجرای برنامه‌های پنج‌ساله توسعه تهیه و تدوین شوند؛ در نتیجه تطبیق لایحه بودجه سال آینده با قانون برنامه ششم توسعه ضروری به نظر می‌رسد. در ادامه به این مهم پرداخته خواهد شد.

۱. بیمه هنرمندان (فعالان قرآنی، مداحان و سایر هنرمندان) مندرج در ردیف‌های متفرقه انتقال یافته (۱۴۰۰) گرچه با کاهش ۳۲ درصدی مواجه بوده، با این حال با بند «ح» ماده (۹۲) برنامه نیز که دولت را مکلف کرده تا در چارچوب لوایح بودجه سنواتی کمک‌های اعتباری به منظور بیمه اصحاب فرهنگ و هنر را در اختیار صندوق بیمه بیکاری قرار دهد، همسو است.

۲. وفق بند «ج» ماده (۹۵) قانون برنامه ششم توسعه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مکلف است به منظور ارتقای کارکرد فرهنگی و هنری مساجد، برقراری عدالت فرهنگی و ترویج فرهنگ اسلامی و جذب جوانان و نوجوانان به مساجد، با رعایت موازین اسلامی ترتیبی اتخاذ کند تا کلیه مساجد شهری و روستاهای بالای هزار نفر جمعیت از کانون‌های فرهنگی و هنری بر اساس بودجه سنواتی برخوردار شوند. البته محتوای این حکم در بودجه‌های سنواتی سال‌های گذشته نیز دیده می‌شد (ستاد عالی کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد-کمک) لکن در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ (و نیز قانون بودجه ۱۳۹۷) با عنوان «حمایت از فعالیت‌های قرآنی و دینی و فرهنگی و هنری کانون‌های مساجد» (۱۷۰۱۰۲۹) ذیل برنامه «گسترش فعالیت‌های فرهنگی در مساجد» (۱۷۰۱۰۲۹۰۵) وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، اعتباری معادل ۸۰۰,۰۰۰ میلیون ریال (معادل هشتصد میلیارد ریال) برای آن برآورد شده که نسبت به سال گذشته ۱/۲ درصد کاهش داشته است.

۳. به منظور تحقق حکم صدر ماده (۹۷) قانون برنامه ششم توسعه که بر استفاده بهینه از ظرفیت معنوی اماکن زیارتی در شهرهای مقدس مشهد، قم و شیراز تأکید دارد، دولت در ردیف برنامه‌ای حمایت از فعالیت‌های فرهنگی، هنری و دینی استان‌ها (۱۷۰۳۰۲۲) ذیل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دو فعالیت تحت عنوان «حمایت از فعالیت‌های فرهنگی هنری کارگروه زیارت (شهرهای مشهد، قم و شیراز)» (۱۷۰۳۰۲۲۰۱۶) با اعتباری معادل ۲۰,۰۰۰ میلیون ریال (معادل بیست میلیارد ریال) و «حمایت از برگزاری جشنواره فرهنگی-هنری امام رضا (ع) و گسترش و ترویج زیارت و فرهنگ رضوی» (۱۷۰۳۰۲۲۰۱۷) با اعتباری معادل ۹۰,۰۰۰ میلیون ریال (معادل نود میلیارد ریال) پیش‌بینی کرده است. با این حال دولت طی سال‌های اخیر ردیف متفرقه «توسعه خدمات زیارتی در

شهرهای مشهد، قم و شیراز» را نیز به این امر اختصاص می‌داد که در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ این ردیف به جدول ۲۱ شامل مصارف هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای پیش‌بینی شده افزایش سقف بودجه انتقال داده است. همچنین در ادامه دولت مکلف شده تا تمهیدات لازم مراسم سالیانه پیاده‌روی اربعین را فراهم کند که اعتباری معادل ۲۶۰,۰۰۰ میلیون ریال در ردیف متفرقه «تکمیل و توسعه زیرساخت‌های استان ایلام در راستای مراسم اربعین» (۵۵۰۰۰-۲۳) به این امر اختصاص داده شده و نسبت به سال گذشته ۳۰ درصد رشد داشته است. شایان ذکر است ردیف متفرقه «توسعه امکانات، فعالیت‌های فرهنگی و خدماتی زیارتی در قطب‌های گردشگری مذهبی و برگزاری و تمهید امکانات لازم مراسم سالیانه پیاده‌روی اربعین - موضوع ماده (۹۷) قانون برنامه ششم توسعه» مندرج در قانون بودجه سال ۱۳۹۷، در لایحه بودجه ۱۳۹۸ حذف شده است.

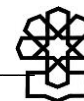
۴. با توجه به صراحت حکم موجود در بند «ب» ماده (۹۷) قانون برنامه که بر توسعه امکانات، فعالیت‌های فرهنگی و خدمات زیارتی در قطب‌های زیارتی و مذهبی و فراهم کردن زمینه زیارت و اجرای طرح‌های (پروژه‌های) زیربنایی مورد نیاز در قالب بودجه‌های سنواتی تأکید دارد، بجز موارد مذکور در بندهای فوق، دولت در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ ذیل فصل دین و مذهب برنامه‌ای تحت عنوان «راهبری، نظارت و اداره امور بقاع و اماکن مذهبی» (۱۷۰۱۰۲۱) لحاظ کرده که اعتباری معادل ۹۳,۰۰۰ میلیون ریال (نودوسه میلیارد ریال) برای آن برآورد شده و نسبت به سال گذشته حدود ۲۵ درصد کاهش داشته است. نکته حائز اهمیت اینکه با توجه به تأکید بر اجرای طرح‌ها و پروژه‌های زیربنایی، با این حال هیچ‌کدام از اعتبارات مذکور به صورت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای اختصاص داده نشده است.

۵. با توجه به اینکه در مواد (۹۲)، (۹۵) و (۹۷) قانون برنامه ششم توسعه بر امور دینی و تبلیغی مانند احیای موقوفات و پاسداشت امامزادگان، بیمه فعالان فرهنگی، احداث و احیای مساجد تأکید شده قاعدتاً انتظار می‌رود لایحه پیشنهادی دولت ماهیتاً توجه جدی‌تری به این موضوع داشته و در برنامه‌های سالیانه نمود عملیاتی آن محسوس باشد. به‌رغم این مسئله، مقایسه محتوایی میان لایحه پیشنهادی با تأکیدات قانون برنامه در حمایت از حوزه دین و مذهب اگرچه همسویی کلی میان لایحه بودجه با قانون را تأیید می‌کند، با این حال نه تنها دربردارنده تحول مورد انتظار قانون نیست، بلکه با کاهش اعتبارات نیز روبه‌روست.

اعتبارات برنامه‌های فصل دین و مذهب

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، اعتبار برآورد شده در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ برای فصل دین و مذهب شامل ردیف‌های مستقل ملی و ردیف‌های متفرقه انتقال‌یافته، مجموعاً معادل ۱۳,۲۲۰,۴۹۴ میلیون ریال (حدود سیزده هزار میلیارد ریال) است که نسبت به مصوب بودجه سال ۱۳۹۷ حدود ۲۰/۴ درصد کاهش داشته است. شایان ذکر است سهم اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در لایحه با رشد ۷/۷ درصدی همراه بوده و دلیل کاهش سرجمع اعتبارات به کاهش شدید اعتبارات هزینه‌ای باز می‌گردد که نسبت به مصوب سال ۱۳۹۷ حدود ۲۸/۳ درصد کاهش داشته است. مروری بر ۳۳ برنامه این فصل نشان می‌دهد تنها ۸ برنامه نسبت به مصوب بودجه ۱۳۹۷ شاهد رشد بوده‌اند که این تعداد (بجز برنامه «تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات») با اعتباری در حدود ۱۵۰۰ میلیارد ریال، سهمی در حدود ۱۱/۷ درصد از مجموع کل اعتبارات فصل دین و مذهب را دارا هستند. از سویی دیگر ۲۲ برنامه‌ای که با کاهش شدید اعتبارات مواجه بوده‌اند، ۸۴/۵ درصد از اعتبارات فصل مزبور را به خود اختصاص داده‌اند. اعتبار سه برنامه نیز بدون تغییر باقی‌مانده است.

با توجه به این نکته که بیش از ۷۰ درصد اعتبارات فصل دین و مذهب به شکل هزینه‌ای اختصاص می‌یابد و با در نظر داشتن این موضوع که عمده اعتبارات سرمایه‌ای (بیش از ۹۰ درصد) نیز به یک برنامه خاص (برنامه «تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات»)، تعلق می‌گیرد، لذا از آن جهت که دستگاه‌ها عموماً اعتبار تخصیص‌یافته را ذیل فصل «جبران خدمت کارکنان» و نیز «رفاه اجتماعی» مصروف می‌کنند، پیش‌بینی می‌شود چنین کاهش اعتباری عموماً متوجه برنامه‌های ترویجی و تبلیغی آنها شود. از این منظر برنامه‌هایی چون «حمایت از اجرای اسناد سه‌گانه منشور توسعه فرهنگ قرآنی» (۱۷۰۱۰۱۱)، «فعالیت‌های فرهنگی حوزه‌های علمیه» (۱۷۰۱۰۳۵)، «حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی عبادی» (۱۷۰۱۰۱۸) و «حمایت و سازماندهی اجرای مراسم ملی و مذهبی در کشور» (۱۷۰۱۰۱۶) که بیش از پنجاه درصد (۵۰٪) کاهش اعتبار هزینه‌ای داشته‌اند، در سال آینده در اجرای فعالیت‌های مذهبی، تبلیغی و مطالعاتی خود دچار نقصان می‌شوند.

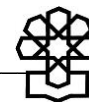

جدول ۳. مقایسه اعتبارات برنامه‌ای ذیل فصل دین و مذهب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ با مصوب سال ۱۳۹۷

(میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	فصل دین و مذهب (ردیف‌های مستقل ملی و متفرقه‌های انتقال یافته)	فصل/برنامه	اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای				درصد تغییر	سهم هر برنامه از فصل دین و مذهب	
			مصوب ۱۳۹۷		لایحه ۱۳۹۸			مصوب ۱۳۹۷	لایحه ۱۳۹۸
			۱۶۶۱۴۸۷۱		۱۳,۲۲۰,۴۹۴				
			هزینه‌ای	سرمایه‌ای	هزینه‌ای	سرمایه‌ای			
			۱۲,۹۹۰,۶۸۴	۳,۶۲۴,۱۸۷	۹,۳۱۶,۰۴۶	۳,۹۰۴,۴۴۸			
۱۷۰۱۰۰۱	برنامه آموزش علوم دینی و حوزوی	۲۸۴۳۱۴	۴۵۹,۲۷۱	۶۱/۵	۱/۷	۳/۵			
۱۷۰۱۰۰۲	برنامه ساماندهی و ارتقای فعالیت‌های فرهنگی-دینی (مساجد، تشکل‌های دینی، احاد و اقشار تأثیرگذار)	۵۶۸,۰۰۰	۳۱۶,۰۰۰	-۴۴/۴	۳/۴	۲/۴			
۱۷۰۱۰۰۳	برنامه اعزام دانشجویان به حج عمره و عتبات عالیات	۵۹,۰۰۰	۴۰,۰۰۰	-۳۲/۲	۰/۴	۰/۳			
۱۷۰۱۰۰۴	برنامه برگزاری مسابقات قرآنی و دینی	۶۰,۲۸۸	۵۶,۰۰۰	-۷/۱	۰/۴	۰/۴			
۱۷۰۱۰۰۵	برنامه تأمین خدمات فرهنگی و تبلیغی مبلغان	۲۴,۰۰۱	۶۷,۹۲۰	۱۸۳/۰	۰/۱	۰/۵			
۱۷۰۱۰۰۶	برنامه ترویج و تشویق قرآن‌آموزی و انس اقشار جامعه با قرآن کریم	۱۳۱,۰۰۰	۱۵۷,۰۰۰	۱۹/۸	۰/۸	۱/۲			
۱۷۰۱۰۰۸	برنامه شناسایی و تأمین نیازهای فکری-دینی	۷۷,۱۰۸	۲۹۷,۵۱۹	۲۸۵/۸	۰/۵	۲/۳			
۱۷۰۱۰۰۹	برنامه توسعه همکاری‌های دینی بین‌المللی	۲۶۷,۲۵۹	۲۶۸,۵۵۰	۰/۵	۱/۶	۲/۰			
۱۷۰۱۰۱۰	برنامه حفظ و ارتقای فعالیت‌های فرهنگی - دینی مساجد	۳۸۵,۰۰۰	۲۹۸,۵۴۸	-۲۲/۵	۲/۳	۲/۳			
۱۷۰۱۰۱۱	برنامه حمایت از اجرای اسناد سه‌گانه منشور توسعه فرهنگ قرآنی	۱,۰۰۰,۰۰۰	۲۷۰,۰۰۰	-۷۳/۰	۶/۰	۲/۰			
۱۷۰۱۰۱۲	برنامه حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی - دینی دانشجویان	۱۰,۳۵۵	۱۰,۳۵۵	۰/۰	۰/۱	۰/۱			
۱۷۰۱۰۱۳	برنامه حمایت از امور اهل سنت (مذاهب اسلامی)	۱,۳۰۰,۰۰۰	۱,۲۶۰,۰۰۰	-۳/۱	۷/۸	۹/۵			
۱۷۰۱۰۱۴	برنامه حمایت از حوزه‌های علمیه و مدارس علوم دینی	۲۰۳,۶۲۸	۲۲۵,۶۵۵	۱۰/۸	۱/۲	۱/۷			
۱۷۰۱۰۱۵	برنامه حمایت و راهبری فعالیت‌های تبلیغ و ترویج قرآن کریم	۴۰۰,۰۰۰	۴۰۰,۰۰۰	۰/۰	۲/۴	۳/۰			
۱۷۰۱۰۱۶	برنامه حمایت و سازماندهی اجرای مراسم ملی و مذهبی در کشور	۵۰۷,۹۱۹	۲۳۸,۰۰۰	-۵۳/۱	۳/۱	۱/۸			
۱۷۰۱۰۱۷	برنامه حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی - دینی پیروان اهل بیت در خارج از کشور	۳۳۷,۶۹۰	۲۴۵,۰۰۰	-۲۷/۴	۲/۰	۱/۹			
۱۷۰۱۰۱۸	برنامه حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی عبادی	۱,۰۶۳,۰۰۰	۴۷۰,۰۰۰	-۵۵/۸	۶/۴	۳/۶			
۱۷۰۱۰۱۹	برنامه حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی-دینی در دانشگاه‌ها	۱,۱۲۴,۶۰۰	۷۳۰,۰۰۰	-۳۵/۱	۶/۸	۵/۵			
۱۷۰۱۰۲۰	برنامه دانش‌افزایی در حوزه علوم اسلامی	۸۸,۰۰۰	۸۸,۰۰۰	۰/۰	۰/۵	۰/۷			
۱۷۰۱۰۲۱	برنامه راهبری، نظارت و اداره امور بقاع و اماکن مذهبی	۱۲۴,۷۱۲	۹۳,۰۰۰	-۲۵/۴	۰/۸	۰/۷			
۱۷۰۱۰۲۲	برنامه راهبری، نظارت و اداره موقوفات کشور	۵۱۴,۰۰۰	۳۷۶,۰۰۰	-۲۶/۸	۳/۱	۲/۸			
۱۷۰۱۰۲۳	برنامه سازماندهی و پشتیبانی از اعزام روحانیون و مبلغان دینی	۹۲۹,۰۰۰	۷۷۳,۲۷۵	-۱۶/۸	۵/۶	۵/۸			
۱۷۰۱۰۲۴	برنامه ساماندهی اعزام زائران به حج تمتع، عمره و عتبات عالیات	۵۳,۵۰۰	۶۲,۳۰۰	۱۶/۴	۰/۳	۰/۵			

شماره طبقه‌بندی	فصل / برنامه	اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای		درصد تغییر	سهم هر برنامه از فصل دین و مذهب	
		مصوب ۱۳۹۷	لایحه ۱۳۹۸		مصوب ۱۳۹۷	لایحه ۱۳۹۸
۱۷۰۱۰۲۵	برنامه شناسایی، جذب، آموزش و اعزام مبلغان دینی	۸۱۶,۹۴۹	۴۲۹,۶۴۶	-۴۷/۴	۴/۹	۳/۲
۱۷۰۱۰۲۷	برنامه گردآوری، حفظ، مرمت و نگهداری اسناد، مدارک و کتب خطی و چاپی	۷۴,۰۰۰	۶۰,۰۰۰	-۱۸/۹	۰/۴	۰/۵
۱۷۰۱۰۲۸	برنامه گسترش و تعمیق اندیشه تقریب مذاهب اسلامی	۳۶۰,۰۰۰	۲۶۷,۰۰۰	-۲۵/۸	۲/۲	۲/۰
۱۷۰۱۰۲۹	برنامه گسترش فعالیت‌های فرهنگی در مساجد	۸۴۰,۰۰۰	۸۲۰,۰۰۰	-۲/۴	۵/۱	۶/۲
۱۷۰۱۰۳۰	برنامه جلب مشارکت‌های مردمی در برگزاری مراسم رسمی و عمومی	۱۱۹,۳۰۶	۱۰۲,۰۰۰	-۱۴/۵	۰/۷	۰/۸
۱۷۰۱۰۳۱	برنامه اطلاع‌رسانی و تبلیغات دینی رسانه‌ای	۲۵۲,۵۴۶	۱۴۱,۳۷۰	-۴۴/۰	۱/۵	۱/۱
۱۷۰۱۰۳۲	برنامه تسهیل دسترسی‌های جامع به محصولات فرهنگی - دینی فاخر	۱۰۲,۰۰۰	۷۲,۰۰۰	-۲۹/۴	۰/۶	۰/۵
۱۷۰۱۰۳۳	برنامه تأمین، توسعه، مقابله‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات*	۳,۳۹۶,۱۹۸	۳,۶۰۵,۶۹۶	۶/۲	۲۰/۴	۲۷/۳
۱۷۰۱۰۳۴	برنامه حمایت از فعالیت‌های رسانه‌ای و فضای مجازی	۸۶,۹۶۰	۶۱,۶۰۰	-۲۹/۲	۰/۵	۰/۵
۱۷۰۱۰۳۵	برنامه فعالیت‌های فرهنگی حوزه‌های علمیه	۱,۰۵۴,۵۳۸	۴۵۸,۷۸۹	-۵۶/۵	۶/۳	۳/۵

اعتبارات دستگاه‌های دینی و تبلیغی

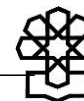
دستگاه‌های دینی و تبلیغی در لایحه بودجه ۱۳۹۸ به لحاظ ساختاری در مقایسه با قانون و مصوب بودجه سال ۱۳۹۷ تغییر خاصی نداشته‌اند؛ به عبارت دیگر، تعداد دستگاه‌های اصلی این حوزه که ردیف مستقل دریافت می‌کنند، ثابت مانده است. به علاوه تغییرات این حوزه بیش‌تر شامل کاهش شدید در اعتبارات هزینه‌ای و رشد اندک در اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای است که در موارد مختلف به افزایش جزئی و یا کاهش در سرجمع اعتبارات منجر شده است.

با توجه به جدول ۴، مجموع اعتبارات دستگاه‌های دینی و تبلیغی با کاهش نزدیک به ۱۴ درصد مواجه بوده‌اند. این در حالی است که بجز سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی و اسلامی که هر ساله رشد بیش از ۱۰۰ درصد دارد (حدود نیمی از اعتباراتش درآمد اختصاصی است)، دستگاه‌هایی چون سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، مرکز خدمات حوزه‌های علمیه، سازمان حج و زیارت، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم و بنیاد حفظ آثار و ارزش‌های دفاع مقدس، افزایش اعتباراتشان به طور میانگین در حدود ۱۰ درصد است. از سویی دیگر بیش از ۳۰ دستگاه فعال در حوزه دین و تبلیغ در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸، عموماً با کاهش بیش از ۱۰ درصدی در سرجمع اعتباراتشان مواجه هستند. از این منظر سازمان تبلیغات اسلامی با ۲۵/۵ درصد، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها با ۳۱/۹ درصد، جامعه‌المصطفی‌العالمیه با ۳۳/۹ درصد، شورای سیاستگذاری حوزه‌های علمیه خاوران با ۳۷/۵ درصد، شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی با ۴۵/۷ درصد و ستاد احیای امر به معروف و نهی از منکر با ۶۶/۷ درصد، از جمله دستگاه‌های اصلی حوزه دین و تبلیغ هستند که با کاهش معنادار در سرجمع اعتباراتشان روبه‌رو هستند. نکته قابل تأمل اینکه این کاهش عموماً مربوط به اعتبارات هزینه‌ای دستگاه‌های مزبور است.

بررسی دقیق‌تر اعتبارات هزینه‌ای دستگاه‌های اصلی این حوزه حکایت از آن دارد که عمده این اعتبارات در فصول هزینه‌ای «استفاده از کالا و خدمات» و نیز «کمک‌های بلاعوض» مصرف می‌شود و بخش اندکی از آن ذیل فصول «جبران خدمت کارکنان» و «رفاه اجتماعی» قرار دارد که با در نظر داشتن سهم اندک اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دستگاه‌ها از سرجمع اعتباراتشان، می‌توان گفت در سال آینده بیش‌تر دستگاه‌های دینی و تبلیغی در انجام اهداف و رسالت‌های خود با چالش اساسی مواجه هستند. برای مثال در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ برای سازمان تبلیغات اسلامی به عنوان دستگاه اصلی با ۱۱ زیرمجموعه، اعتباری در حدود ۳۴۰۰ میلیارد ریال پیش‌بینی شده است. با نگاهی بر نحوه هزینه‌کرد اعتبار مزبور در جدول ۱-۷ لایحه، مشخص می‌شود حدود ۵۰۰ میلیارد ریال از این اعتبار صرف فصول «جبران خدمت کارکنان» و «رفاه اجتماعی» شده و مابقی اعتبارات در حدود ۲۹۰۰ میلیارد ریال ذیل فصول «استفاده از کالا و خدمات» و نیز «کمک‌های بلاعوض» قرار دارد.

از این رو با توجه به فعالیت‌های هدایتی و حمایتی و پشتیبانی این دستگاه از تشکلهای انجمن‌ها و نهادهای مذهبی که از رسالت‌های اصلی آن است، کاهش اعتبارات با وضعیت کنونی، انتظار فعالیت‌های جدی در این حوزه را منتفی می‌کند.

نکته آخر مربوط به اعتبار متمرکز کمک به اشخاص حقوقی غیردولتی است که از سال ۱۳۹۵ تاکنون به عنوان یک ردیف مستقل ذیل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مبالغی را به خود اختصاص می‌دهد و مقرر است این اعتبارات توسط کمیته‌ای با عضویت سازمان تبلیغات اسلامی، شورای عالی حوزه‌های علمیه، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان برنامه و بودجه کشور (دبیر) با نظارت نمایندگان عضو کمیسیون‌های فرهنگی و برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی بین نهادهای ذی‌ربط توزیع شود. این اعتبار در قانون بودجه سال ۱۳۹۵ معادل ۲۸۰ میلیارد ریال (تخصیص ۹۸ میلیارد ریال)، در قانون بودجه سال ۱۳۹۶ معادل ۲۸۰ میلیارد ریال (تخصیص ۹۵ میلیارد ریال) و در قانون بودجه ۱۳۹۷ معادل ۱۲۸۰ میلیارد ریال بوده است که امسال و در لایحه ۱۳۹۸ اعتباری معادل ۱۰۰۰ میلیارد ریال برای آن برآورد شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود این ردیف از سال ۱۳۹۷ رشد زیادی داشته که مهم‌ترین علت آن ناشی از انتقال اعتبارات جدول ۱۷ سابق به ذیل آن است. پیشنهاد می‌شود با توجه به اینکه بسیاری از ردیف‌های جدول ۱۷ سابق به نهادهای دینی و تبلیغی اختصاص می‌یافت مقتضی است در راستای تحقق عدالت توزیعی سهم هر دستگاه از کمک‌های بلاعوض مزبور مشخص شود و با همین عنوان ذیل دستگاه مربوطه قرار گیرد.

جدول ۴. مقایسه اعتبارات دستگاه‌های حوزه دین و تبلیغ در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ با مصوب سال ۱۳۹۷

(میلیون ریال)

کد دستگاه	شرح دستگاه	مصوب ۱۳۹۷			لایحه ۱۳۹۸			درصد رشد		
		هزینه‌ای	سرمایه‌ای	جمع	هزینه‌ای	سرمایه‌ای	جمع	هزینه‌ای	سرمایه‌ای	جمع
۱۱۴۳۰۰	سازمان تبلیغات اسلامی	۲,۰۱۸,۰۰۰	۱۴,۴۱۶	۲,۰۳۲,۴۱۶	۱,۵۰۰,۰۰۰	۱۵,۰۰۰	۱,۵۱۵,۰۰۰	-۲۵/۷	۴/۱	-۲۵/۵
۱۱۴۳۱۰	مؤسسه پژوهشی و فرهنگی انقلاب اسلامی	۲۶۰,۳۰۰	۳۰,۰۰۰	۲۹۰,۳۰۰	۲۲۰,۰۰۰	۳۰,۰۰۰	۲۵۰,۰۰۰	-۱۵/۵	۰/۰	-۱۳/۹
۱۱۴۳۱۱	بنیاد دایره‌المعارف اسلامی	۹۱,۷۳۱	۰	۹۱,۷۳۱	۲۰,۰۰۰	۰	۲۰,۰۰۰	-۷۸/۲	---	-۷۸/۲
۱۱۴۳۱۲	پژوهشکده فرهنگ و اندیشه اسلامی	۱۵۴,۸۳۹	۱,۰۰۰	۱۵۵,۸۳۹	۱۸۱,۰۰۰	۲,۰۰۰	۱۸۳,۰۰۰	۱۶/۹	۱۰۰/۰	۱۷/۴
۱۱۴۳۱۳	شورای سیاستگذاری ائمه‌جمعه	۴۲۴,۰۰۰	۰	۴۲۴,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۰	۲۰۰,۰۰۰	-۵۲/۸	---	-۵۲/۸
۱۱۴۳۱۴	مرکز رسیدگی به امور مساجد	۳۸۵,۰۰۰	۰	۳۸۵,۰۰۰	۲۸۰,۰۰۰	۰	۲۸۰,۰۰۰	-۲۷/۳	---	-۲۷/۳
۱۱۴۳۱۵	ستاد اقامه نماز	۱۸۹,۰۰۰	۴۰,۰۰۰	۲۲۹,۰۰۰	۱۲۰,۰۰۰	۰	۱۲۰,۰۰۰	-۳۶/۵	-۱۰۰/۰	-۴۷/۶
۱۱۴۳۱۶	مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی	۱۶۱,۱۹۴	۰	۱۶۱,۱۹۴	۱۲۰,۰۰۰	۰	۱۲۰,۰۰۰	-۲۵/۶	---	-۲۵/۶
۱۱۴۳۱۷	مؤسسه دایره‌المعارف فقه اسلامی	۵۳,۸۴۱	۰	۵۳,۸۴۱	۳۵,۰۰۰	۰	۳۵,۰۰۰	-۳۵/۰	---	-۳۵/۰
۱۱۴۳۱۹	مرکز الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت	۷۹,۰۰۰	۲۶۱	۷۹,۲۶۱	۵۰,۰۰۰	۲۸۰	۵۰,۲۸۰	-۳۶/۷	۷/۳	-۳۶/۶
۱۱۵۶۰۰	حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی	۸۴۵,۰۰۰	۲,۰۰۰	۸۴۷,۰۰۰	۶۸۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۶۸۵,۰۰۰	-۱۹/۵	۱۵۰/۰	-۱۹/۱
۱۰۹۵۰۰	سازمان اوقاف و امور خیریه	۷۴۱,۰۰۰	۲,۳۹۰,۷۵۰	۳,۱۳۱,۷۵۰	۵۵۰,۰۰۰	۲,۵۰۷,۱۰۰	۳,۰۵۷,۱۰۰	-۲۵/۸	۴/۹	-۲/۴
۱۰۹۵۰۱	دانشگاه علوم و معارف قرآنی	۲۸۵,۰۰۰	۶۳,۳۰۶	۳۴۸,۳۰۶	۲۲۰,۰۰۰	۸۹,۰۷۰	۳۰۹,۰۷۰	-۲۲/۸	۴۰/۷	-۱۱/۳
۱۰۹۵۰۳	سازمان اوقاف و امور خیریه - حمایت از مدارس علوم دینی اهل سنت	۱,۳۰۰,۰۰۰	۰	۱,۳۰۰,۰۰۰	۱,۲۶۰,۰۰۰	۰	۱,۲۶۰,۰۰۰	-۳/۱	---	-۳/۱
۵۵۰۰۰-۳۰	سازمان اوقاف و امور خیریه - احداث مساجد و اماکن فرهنگی و مذهبی	۰	۱۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۰	۱۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	---	۰/۰	۰/۰
۱۱۴۰۲۸	سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی	۲,۱۰۰,۰۰۰	۸۴,۰۰۰	۲,۱۸۴,۰۰۰	۲,۲۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۲,۳۰۰,۰۰۰	۴/۸	۱۹/۰	۵/۳
۱۱۴۰۳۳	مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی	۳۷۳,۰۰۰	۰	۳۷۳,۰۰۰	۲۸۰,۰۰۰	۰	۲۸۰,۰۰۰	-۲۴/۹	---	-۲۴/۹
۱۱۴۰۴۳	مجمع جهانی اهل بیت	۴۷۸,۰۰۰	۰	۴۷۸,۰۰۰	۳۳۰,۰۰۰	۰	۳۳۰,۰۰۰	-۳۱/۰	---	-۳۱/۰
۱۱۴۰۴۸	دانشگاه اهل بیت	۵۵,۵۰۰	۰	۵۵,۵۰۰	۴۷,۰۰۰	۰	۴۷,۰۰۰	-۱۵/۳	---	-۱۵/۳
۱۱۴۳۲۰	بنیاد سعدی	۱۱۲,۰۰۰	۵۰۰	۱۱۲,۵۰۰	۱۲۷,۰۰۰	۶۰۰	۱۲۷,۶۰۰	۱۳/۴	۲۰/۰	۱۳/۴
۱۱۴۹۰۰	دانشگاه مذاهب اسلامی	۱۷۵,۰۰۰	۸۲۷	۱۷۵,۸۲۷	۱۱۵,۰۰۰	۱,۰۰۰	۱۱۶,۰۰۰	-۳۴/۳	۲۰/۹	-۳۴/۰
۱۱۴۰۸۴	مرکز خدمات حوزه‌های علمیه	۶,۰۰۰,۰۰۰	۰	۶,۰۰۰,۰۰۰	۶,۹۶۱,۰۰۰	۰	۶,۹۶۱,۰۰۰	۱۶/۰	---	۱۶/۰
۱۱۴۰۸۹	مرکز خدمات حوزه‌های علمیه - حق بیمه طلاب و روحانیون غیرشاغل	۲,۹۶۹,۰۰۰	۰	۲,۹۶۹,۰۰۰	۳,۴۵۶,۰۰۰	۰	۳,۴۵۶,۰۰۰	۱۶/۴	---	۱۶/۴
۱۱۳۶۳۰	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها	۱,۲۹۳,۶۰۰	۱,۰۰۰	۱,۲۹۴,۶۰۰	۸۸۰,۰۰۰	۱,۰۱۰	۸۸۱,۰۱۰	-۳۲/۰	۱۰/۰	-۳۱/۹
۱۱۳۶۳۳	دانشگاه معارف اسلامی	۹۸,۰۰۰	۰	۹۸,۰۰۰	۸۹,۵۰۰	۳۴,۰۰۰	۱۲۳,۵۰۰	-۸/۷	۱۰۰/۰	۲۶/۰
۱۰۹۶۰۰	سازمان حج و زیارت	۵۳,۵۰۰	۰	۵۳,۵۰۰	۶۲,۳۰۰	۰	۶۲,۳۰۰	۱۶/۴	---	۱۶/۴

کد دستگاه	شرح دستگاه	مصوب ۱۳۹۷			لایحه ۱۳۹۸			درصد رشد	
		هزینه‌ای	سرمایه‌ای	جمع	هزینه‌ای	سرمایه‌ای	جمع	هزینه‌ای	جمع
۱۱۴۴۰۰	جامعه‌المصطفی العالمیه	۳۰۳۵۰۴۲۰	۱۵۰۷۸۳	۳۰۵۱۰۲۰۳	۲۰۰۰۰۰۰۰	۱۷۰۰۰۰	۲۰۱۷۰۰۰۰	۳۴/۱	۷/۷
۱۱۴۰۲۰	شورای عالی حوزه‌های علمیه (مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه)	۴۰۴۰۴۰۰۰	۴۸۰۶۸۱	۴۰۴۵۲۰۶۸۱	۳۰۰۰۰۰۰۰	۶۳۰۰۰۰	۳۰۰۶۳۰۰۰۰	۳۱/۹	۲۹/۴
۱۱۴۰۰۷	دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم	۱۰۳۴۰۰۰۰	۰	۱۰۳۴۰۰۰۰	۱۰۵۰۰۰۰۰۰	۰	۱۰۵۰۰۰۰۰۰	۱۱/۹	---
۱۱۴۲۰۰	مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)	۲۸۰۰۰۶۳	۰	۲۸۰۰۰۶۳	۱۴۰۰۰۰۰	۰	۱۴۰۰۰۰۰۰	۵۰/۰	---
۱۱۴۵۰	بنیاد حفظ آثار و ارزش‌های دفاع مقدس	۴۳۰۰۰۰۰	۲۷۲۰۶۸۵	۷۰۲۰۶۸۵	۳۶۰۰۰۰۰	۳۵۴۰۰۰۰	۷۱۴۰۰۰۰	۱۶/۳	۲۹/۸
۱۱۴۳۱۸	شورای سیاستگذاری حوزه‌های علمیه خاوران	۲۰۵۸۲۰۸۰۰	۱۳۰۰۵۱۰	۲۰۷۱۳۰۳۱۰	۱۰۵۶۰۰۰۰۰	۱۳۷۰۰۰۰	۱۰۶۹۷۰۰۰۰	۳۹/۶	۵/۰
۱۱۴۰۳۰	مؤسسه نشر آثار حضرت امام (قدس سره)	۲۶۶۰۰۰۰	۵۷۰۹۸۸	۳۲۳۰۹۸۸	۲۰۰۰۰۰۰	۶۲۰۰۰۰	۲۶۲۰۰۰۰	۲۴/۸	۶/۹
۱۱۴۰۱۲	شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی	۶۲۷۰۲۲۵	۱۰۰۰۳	۶۲۸۰۳۲۸	۳۴۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۳۴۱۰۰۰۰	۴۵/۸	۸/۸
۱۱۴۰۲۵	شورای برنامه‌ریزی مدیریت حوزه‌های علمیه خراسان	۱۰۱۷۵۰۰۰۰	۲۰۰۸۸۲	۱۰۱۹۵۰۸۸۲	۸۵۰۰۰۰۰	۲۲۰۰۰۰	۸۷۲۰۰۰۰	۲۷/۷	۵/۴
۱۱۴۳۵۰	ستاد احیای امر به معروف و نهی از منکر	۴۵۰۰۰۰۰	۰	۴۵۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰۰	۰	۱۵۰۰۰۰۰	۶۶/۷	---
۱۱۳۵۴۸	سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی و اسلامی	۱۳۲۰۳۸۴	۲۰۰۰۰	۱۳۴۰۵۸۴	۲۹۶۰۰۰۰	۲۰۰۰۰	۲۹۸۰۰۰۰	۱۲۳/۶	۰/۰
۱۱۴۰۴۴	پژوهشکده امام خمینی (ره) انقلاب اسلامی	۱۰۳۰۹۳۵	۱۰۰۰۰	۱۰۴۰۹۳۵	۸۴۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۸۵۰۰۰۰	۱۹/۲	۱۰/۰
۱۱۴۱۵۰	آستان مقدس حضرت امام خمینی (ره)	۱۸۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۲۸۰۰۰۰۰	۱۴۰۰۰۰۰	۱۰۵۰۰۰۰	۲۴۵۰۰۰۰	۲۲/۲	۵/۰
۱۱۴۱۰۰	کتابخانه آیت‌الله مرعشی نجفی	۷۴۰۰۰۰	۴۱۸	۷۴۰۴۱۸	۶۰۰۰۰۰	۴۵۰۰۰	۶۰۰۴۵۰	۱۸/۹	۷/۷
۱۱۳۶۰۵	دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی - صندوق مشارکت توسعه فرهنگ قرآنی	۱۰۰۰۰۰۰۰	۰	۱۰۰۰۰۰۰۰	۲۷۰۰۰۰۰	۰	۲۷۰۰۰۰۰	۷۳/۰	---
۱۱۴۰۰۰	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - اعتبار برنامه حمایت و راهبری فعالیت‌های تبلیغ و ترویج قرآن کریم	۴۰۰۰۰۰۰	۰	۴۰۰۰۰۰۰	۴۰۰۰۰۰۰	۰	۴۰۰۰۰۰۰	۰/۰	---
۱۱۴۰۰۰	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - اعتبار برنامه گسترش فعالیت‌های فرهنگی در مساجد	۸۴۰۰۰۰۰	۰	۸۴۰۰۰۰۰	۸۲۰۰۰۰۰	۰	۸۲۰۰۰۰۰	۲/۴	---
۱۱۴۱۱۲	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - اعتبار متمرکز کمک به اشخاص حقوقی غیردولتی	۱۰۲۸۰۰۰۰۰	۰	۱۰۲۸۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰۰۰	۰	۱۰۰۰۰۰۰۰۰	۲۱/۹	---
جمع اعتبارات دستگاه‌ها با ردیف‌های متفرقه		۳۹۰۲۹۶۰۳۳۲	۳۰۳۷۹۰۳۱۰	۴۲۰۶۷۵۰۶۴۲	۳۳۰۱۵۳۰۸۰۰	۳۰۶۵۰۰۱۰۰	۳۶۰۸۰۳۰۹۰۰	۱۵/۶	۸/۰

*اعتبارات ردیف ۱۱۴۱۱۲ مربوط به سایر نهادهای دینی و فرهنگی است. این اعتبارات توسط کمیته‌ای با عضویت سازمان تبلیغات اسلامی، شورای عالی حوزه‌های علمیه، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان برنامه و بودجه کشور (دبیر) با نظارت نمایندگان عضو کمیسیون‌های فرهنگی و برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی بین نهادهای ذی‌ربط توزیع می‌گردد. از این رو اعتبارات این ردیف به دلیل آنکه صرفاً بخشی از آن به امور دینی و تبلیغی مرتبط است در سرجمع اعتبارات دستگاه‌های دینی و تبلیغی لحاظ نشده است.

بررسی اعتبارات ردیف‌های متفرقه در حوزه دین و تبلیغ

هرساله در ردیف‌های متفرقه اعتباراتی به حوزه دین و تبلیغ اختصاص می‌یابد. با این حال در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ برخی اعتبارات ردیف‌های متفرقه (همانند قانون بودجه ۱۳۹۷) طی جدول شماره ۷-۲ به ردیف دستگاه اصلی، انتقال یافته است. از این رو در جدول ۷ این گزارش، اعتبارات مربوط به ردیف‌های متفرقه انتقال یافته به جدول ۷ و ۱۰ ماده واحده بررسی شده‌اند. همچنین در جدول ۸ اعتبارات مربوط به ردیف‌های متفرقه غیرانتقال یافته به سرجمع اعتبارات دستگاه مطمح نظر قرار گرفته است.

در جدول ۵ مجموع اعتبارات انتقال یافته از ردیف‌های متفرقه معادل ۲,۵۸۶,۴۰۰ میلیون ریال است که نسبت به سال گذشته ۴/۱ درصد افزایش داشته است. این اعتبار شامل دو ردیف کمک به ستاد بازسازی عتبات عالیات و بیمه هنرمندان (فعالان قرآنی، مداحان و سایر هنرمندان) است که صرفاً اعتبار مربوط به ستاد بازسازی افزایش ۴/۶ درصدی داشته و اعتبار مربوط به بیمه فعالان قرآنی و مداحان با کاهش ۱۰ درصدی مواجه بوده است.

در مورد بازسازی عتبات عالیات با توجه به اینکه در قوانین بودجه سنوات پیشین (از سال ۱۳۹۰) از محل افزایش درآمد حاصل از صادرات نفت اعتباراتی در ردیف‌های متفرقه بدین منظور اختصاص داده می‌شد، در لایحه بودجه ۱۳۹۸ نیز برآوردی در حدود ۲۵۰۰ میلیارد ریال بدین منظور پیش‌بینی شده که ذیل سازمان اوقاف و امور خیریه به صورت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هزینه می‌شود.

جدول ۵. مقایسه اعتبارات حوزه دین و تبلیغ ردیف‌های متفرقه انتقال یافته به جداول شماره ۷ و ۱۰ (سرجمع اعتبارات دستگاه) در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ با مصوب سال ۱۳۹۷

(میلیون ریال)

شماره دستگاه	عنوان	مصوب سال ۱۳۹۷	لایحه سال ۱۳۹۸	درصد رشد کل
۱۰۹۵۰۰	سازمان اوقاف و امور خیریه - کمک به ستاد بازسازی عتبات عالیات	۲,۳۹۰,۰۰۰	۲,۵۰۱,۰۰۰	۴/۶
۱۱۴۰۰۰	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - بیمه هنرمندان (فعالان قرآنی، مداحان و سایر هنرمندان)	۹۴,۹۰۰	۸۵,۴۰۰	-۱۰/۰
	جمع کل اعتبارات	۲,۴۸۴,۹۰۰	۲,۵۸۶,۴۰۰	۴/۱

جدول ۶ نیز که به ردیف‌های متفرقه اختصاص دارد شاهد تغییرات عمده‌ای است. در قوانین بودجه تا سال ۱۳۹۷، دولت هرساله تحت عنوان جدول ۱۷ به اشخاص حقوقی غیردولتی موضوع جزء «۳» ردیف ۵۴۰۰۰۰ جدول ردیف‌های متفرقه کمک‌هایی را اختصاص می‌داد و در حقیقت جدول مزبور نحوه توزیع این اعتبار را مشخص می‌کرد. در قانون بودجه سال ۱۳۹۷، دولت کمک‌های مرتبط با این جدول را به ردیف‌های متفرقه و عموماً به ذیل دستگاه مربوطه انتقال داد. اما در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ اعتبارات مربوط به جدول ۱۷ که به ردیف‌های متفرقه انتقال یافته بود نیز حذف شده و احتمالاً بخشی از آن به ردیف مستقل «وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - اعتبار متمرکز کمک به اشخاص حقوقی غیردولتی» انتقال یافته است.

صرفنظر از این بحث، اعتبارات متفرقه دینی و تبلیغی شامل «استرداد مالیات نهاده‌ها و بنیادهای انقلاب اسلامی» و «استرداد مالیات شرکت‌ها و مؤسسات وابسته» به آستان قدس رضوی با کاهش روبه‌رو بوده و کاهش ۱۰۰ درصدی استرداد مالیات آستان قدس رضوی بدان معناست که دولت قصد دارد در سال آتی مالیات این نهاد را نیز دریافت کند. ردیف متفرقه «تکمیل و توسعه زیرساخت‌های استان ایلام در راستای مراسم اربعین» نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۷، معادل ۳۰ درصد رشد داشته و ردیف «احداث مساجد و اماکن فرهنگی و مذهبی» بدون تغییر باقی مانده است.

جدول ۶. مقایسه اعتبارات ردیف‌های متفرقه (نهادهای خاص و ردیف‌های موقت) در لایحه

(میلیون ریال)

بودجه سال ۱۳۹۸ و قانون بودجه سال ۱۳۹۷

شماره طبقه‌بندی	عنوان	قانون سال ۱۳۹۷	لایحه سال ۱۳۹۸	درصد رشد
۵۳۰۰۰۰-۵	استرداد مالیات نهاده‌ها و بنیادهای انقلاب اسلامی	۱۸۰,۰۰۰	۱۶۵,۰۰۰	-۸/۳
۵۳۰۰۰۰-۳۳	آستان قدس رضوی - استرداد مالیات شرکت‌ها و مؤسسات وابسته (جمع - خرجی)	۳۰۰,۰۰۰	۱	-۱۰۰/۰
۵۵۰۰۰۰-۲۳	تکمیل و توسعه زیرساخت‌های استان ایلام در راستای مراسم اربعین	۲۰۰,۰۰۰	۲۶۰,۰۰۰	۳۰/۰
۵۵۰۰۰۰-۳۰	سازمان اوقاف و امور خیریه - احداث مساجد و اماکن فرهنگی و مذهبی	۱۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۰/۰
جمع کل اعتبارات ردیف‌های متفرقه ۵۱۰۰۰۰-۶۰۰۰۰۰		۷۸۰,۰۰۰	۵۲۵,۰۰۰	-۳۲/۷

اعتبارات مصارف پیش‌بینی شده افزایش سقف بودجه در حوزه دین و تبلیغ

همان‌طور که در بخش بررسی اعتبارات دستگاه‌های دین و تبلیغی اشاره شد، بسیاری از ردیف‌های مستقل دستگاهی این حوزه با کاهش چشمگیر در اعتبارشان مواجه هستند. با نگاهی بر صدر ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ مشخص می‌شود، دولت بخشی از تحقق اعتبارات دستگاهی و برنامه‌ای

را منوط به وصول **مازاد منابع عمومی** این قانون نسبت به ارقام مصوب (به ویژه منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز)، اصلاحات ساختاری و همچنین برداشت مجاز از صندوق توسعه ملی کرده است. لذا نحوه توزیع دویست هزار میلیارد ریال از محل درآمدهای مازاد را در جدول ۲۱ شرح داده است که در صورت تحقق، ذیل دستگاه‌ها و برنامه‌های مربوطه لحاظ کند. با نگاهی به جدول مذکور، مشاهده می‌شود تحقق بخشی از اعتبارات حدود ۲۰ دستگاه و یک ردیف برنامه (متفرقه) از حوزه دین و تبلیغ، منوط به وصول مازاد درآمدهای نفتی و برداشت مازاد از صندوق توسعه ملی شده است. سرجمع اعتبارات دستگاه‌ها و برنامه‌های دینی و تبلیغی در جدول ۲۱ در حدود ۱۹۰۰ میلیارد ریال است. پیشنهاد می‌شود به دلیل کاهش بودجه دستگاه‌های دینی و تبلیغی اعتبارات مزبور از جدول ۲۱ به سرجمع اعتبارات دستگاهی جدول شماره ۷ لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ انتقال یابد.

موضوع دیگر اینکه با مقایسه قانون بودجه سال ۱۳۹۷ و آنچه به عنوان مصوب بودجه سال ۱۳۹۷ در لایحه بودجه سال آتی آمده، مشخص می‌شود امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری با اختلاف اعتباری حدود ۹۰۰۰ میلیارد ریالی مواجه است. به نظر می‌رسد این اختلاف میان قانون ۱۳۹۷ با مصوب ۱۳۹۷ در پی عدم تحقق درآمدهای مندرج در تبصره «۴» ماده واحد قانون بودجه سال ۱۳۹۷ باشد که انعکاس این کاهش درآمدی دولت در امور فرهنگ نیز مشاهده می‌شود. لذا انتظار می‌رود با تعبیه بند وصول **مازاد منابع عمومی** در صدر ماده واحد لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ دیگر شاهد چنین اختلاف معناداری میان اعتبارات قانون بودجه و مصوب بودجه همان سال نباشیم.

جدول ۷. مصارف هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای پیش‌بینی شده افزایش سقف بودجه مندرج در جدول ۲۱ لایحه بودجه سال ۱۳۹۸

(میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	عنوان	هزینه‌ای	سرمایه‌ای	جمع
۱۰۲۵۸۵	سازمان برنامه و بودجه کشور - کمک به مؤسسات علمی، دینی، فرهنگی، هنری و ورزشی*	۷۸,۷۰۰	۰	۷۸,۷۰۰
۱۰۹۵۰۰	سازمان اوقاف و امور خیریه	۵۰,۰۰۰	۰	۵۰,۰۰۰
۱۰۹۵۰۱	دانشگاه علوم و معارف قرآنی	۴۰,۰۰۰	۰	۴۰,۰۰۰
۱۰۹۵۰۳	سازمان اوقاف و امور خیریه - حمایت از مدارس علوم دینی اهل سنت	۲۳۰,۰۰۰	۰	۲۳۰,۰۰۰
۱۰۹۶۰۰	سازمان حج و زیارت	۱,۷۰۰	۰	۱,۷۰۰
۱۱۱۴۵۰	بنیاد حفظ آثار و ارزش‌های دفاع مقدس	۱۱۰,۰۰۰	۰	۱۱۰,۰۰۰
۱۱۳۶۳۳	دانشگاه معارف اسلامی	۵,۰۰۰	۰	۵,۰۰۰
۱۱۴۰۲۸	سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی	۵۳۰,۰۰۰	۰	۵۳۰,۰۰۰
۱۱۴۰۳۳	مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی	۲۰,۰۰۰	۰	۲۰,۰۰۰
۱۱۴۰۴۳	مجمع جهانی اهل بیت	۲۰,۰۰۰	۰	۲۰,۰۰۰
۱۱۴۰۴۸	دانشگاه اهل بیت	۳,۰۰۰	۰	۳,۰۰۰
۱۱۴۹۰۰	دانشگاه مذاهب اسلامی	۳۰,۰۰۰	۰	۳۰,۰۰۰
۱۱۴۳۲۰	بنیاد سعدی	۱۳,۰۰۰	۰	۱۳,۰۰۰

شماره طبقه‌بندی	عنوان	هزینه‌ای	سرمایه‌ای	جمع
۱۱۴۰۳۰	مؤسسه نشر آثار حضرت امام قدس سره	۲۰,۰۰۰	۰	۲۰,۰۰۰
۱۱۴۰۴۴	پژوهشکده امام خمینی (ره) انقلاب اسلامی	۱۰,۰۰۰	۰	۱۰,۰۰۰
۱۱۴۱۵۰	آستان مقدس حضرت امام خمینی (ره) ۱	۲۰,۰۰۰	۰	۲۰,۰۰۰
۱۱۴۱۰۰	کتابخانه آیت ... مرعشی نجفی	۵,۰۰۰	۰	۵,۰۰۰
۱۱۴۳۰۰	سازمان تبلیغات اسلامی	۳۰۰,۰۰۰	۰	۳۰۰,۰۰۰
۱۱۴۳۱۶	مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی	۱۰,۰۰۰	۰	۱۰,۰۰۰
۱۱۵۶۰۰	حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی	۷۰,۰۰۰	۰	۷۰,۰۰۰
۱۱۴۴۰۰	جامعه المصطفی العالمیه	۲۶۶,۶۰۰	۰	۲۶۶,۶۰۰
۵۵۰۰۰۰	توسعه خدمات زیارتی در شهرهای مشهد، قم و شیراز	۰	۱۵۰,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰
جمع کل اعتبارات				
		۱,۷۵۴,۳۰۰	۱۵۰,۰۰۰	۱,۹۰۴,۳۰۰

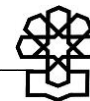
* به دلیل مشخص نبودن سهم حوزه دین و تبلیغ از این ردیف، در سرجمع اعتبارات لحاظ نشده است.

جمع‌بندی و پیشنهادها

فصل دین و مذهب از نظر سهم اعتبارات از امور فرهنگی با دارا بودن ۱۶/۴ درصد از کل اعتبارات در جایگاه سوم قرار دارد. با این حال نگاهی بر بودجه مصوب سال ۱۳۹۷ نشان‌دهنده کاهش بیش از ۲۰ درصدی این فصل است. اعتبارات ذیل فصل دین و مذهب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ به میزان ۱۳,۲۲۰,۴۹۴ میلیون ریال (حدود ۱۳۰۰ میلیارد ریال) پیش‌بینی شده است. همچنین مجموع اعتبارات دستگاه‌های دینی و تبلیغی با کاهشی در حدود ۱۴ درصد مواجه بوده‌اند.

در بررسی تبصره‌های ماده واحده، به دلیل کاهش اعتبارات حوزه دین و تبلیغ پیشنهاد می‌شود:

- در بند «د» تبصره «۱۱» و نیز بند «۳» از جدول شماره ۱۶ لایحه بودجه ۱۳۹۸ مقرر گردد معادل ۱۵ درصد از کل عوارض خروج از کشور به صورت ده درصد (۱۰٪) هزینه‌ای و نود درصد (۹۰٪) تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به ردیف متفرقه «تکمیل و توسعه زیرساخت‌های استان ایلام در راستای مراسم اربعین» (۲۳-۵۵۰۰۰۰) انتقال یابد. همچنین پیشنهاد می‌شود در ردیف متفرقه «تکمیل و توسعه زیرساخت‌های استان ایلام در راستای مراسم اربعین» (۲۳-۵۵۰۰۰۰)، عبارت «استان ایلام» به عبارت «استان‌های ایلام، خوزستان و کرمانشاه» تغییر یابد. مقتضی است میزان تخصیص اعتبار این ردیف با توجه به نیازهای زیرساختی سه استان مزبور، بر عهده ستاد اربعین (وزارت کشور) قرار گیرد.
- در جزء «۳» و «۴» بند «ز» تبصره «۲۱» ضروریست است به دلیل آنکه برخی دستگاه‌های فرهنگی که ذیل مقام معظم رهبری فعالیت می‌کنند، هم به عنوان دستگاه اجرایی شناخته شده و هم از بودجه عمومی (مستقیم و یا غیرمستقیم) استفاده م‌کنند از شمول دو جزء مزبور مستثنا شوند. همچنین دولت باید پیشنهاد خود در این زمینه را در قالب لایحه تهیه و به تصویب مجلس شورای اسلامی برساند.
- پنجاه درصد منابع درآمدهای حاصل از صدور مجوز توزیع دخانیات و حق انحصار دریافتی بابت

واردات و تولید محصولات دخانی مندرج در بند «ج» تبصره «۷»، به تساوی به اعتبارات دو برنامه «حمایت و هدایت فعالیت‌های فرهنگی عبادی» (۱۷۰۱۰۱۸) و «اطلاع‌رسانی و تبلیغات دینی رسانه‌ای» (۱۷۰۱۰۳۱) اضافه شود.

۴. در راستای اجرای بند «ب» ماده (۶۴) قانون برنامه ششم توسعه مبنی بر اختصاص حداقل یک درصد از اعتبارات هزینه‌ای تخصیص‌یافته به دستگاه‌های اجرایی به امور پژوهشی و توسعه فناوری، پیشنهاد شد با توجه به اینکه چارچوب دستورالعمل ابلاغی تخصیص این اعتبار توسط سازمان برنامه و بودجه کشور و با هماهنگی وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تدوین می‌شود، به منظور تأکید بر نقش پژوهش‌های حوزه فرهنگی و نیز به دلیل کاهش حدود ۹ درصدی اعتبارات فصل تحقیق و توسعه در امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری، در بند «ز» تبصره «۹» پس از عبارت «(که با هماهنگی وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی» عبارت «و فرهنگ و ارشاد اسلامی» اضافه گردد.

۵. برخی نهادها و دستگاه‌های مرتبط با حوزه‌های علمیه از جمله مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه، شورای برنامه‌ریزی مدیریت حوزه‌های علمیه خراسان و شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیه خواهران برنامه‌ای تحت عنوان «حمایت از پژوهش‌های حوزه علمیه» (۱۷۰۸۰۰۴) دارند که در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ اعتبار آنها با کاهش حدود پنجاه درصدی مواجه بوده، مقتضی است در بند «ح» تبصره «۹» همانند دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و جهاددانشگاهی که مجازند از طریق توافقنامه با شرکت‌ها، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت از درآمد حاصله منتفع شوند، نهادهای مرتبط با حوزه‌های علمیه نیز تحت شمول قرار گیرند. لذا پیشنهاد می‌شود در بند مزبور بعد از عبارت «جهاد دانشگاهی» عبارت «و حوزه‌های علمیه» نیز اضافه گردد.

مقایسه محتوایی میان لایحه پیشنهادی با تأکیدات قانون برنامه در حمایت از حوزه دین و مذهب اگرچه همسویی کلی میان لایحه بودجه با قانون را تأیید می‌کند، با این حال نه تنها دربردارنده تحول مورد انتظار قانون نیست، بلکه با کاهش اعتبارات نیز روبه‌روست.

در آخر با توجه به این نکته که بیش از هفتاد درصد اعتبارات فصل دین و مذهب به شکل هزینه‌ای اختصاص می‌یابد و با در نظر داشتن این موضوع که عمده اعتبارات سرمایه‌ای نیز به برنامه تأمین و توسعه اماکن و ماشین‌آلات تعلق می‌گیرد، لذا از آن جهت که دستگاه‌ها عموماً اعتبار تخصیص‌یافته را ذیل فصل «جبران خدمت کارکنان» و نیز «رفاه اجتماعی» هزینه می‌کنند، پیش‌بینی می‌شود در سال آتی چنین کاهش اعتباری عموماً متوجه برنامه‌های ترویجی و تبلیغی آنها شده و لذا دستگاه‌های دینی و تبلیغی در اجرای فعالیت‌های مذهبی، تبلیغی و مطالعاتی خود دچار نقصان جدی شوند.

منابع و مأخذ

۱. قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت.
۲. قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲).
۳. قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور، تهران، ۱۳۹۶.
۴. قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، مرکز اسناد، مدارک و انتشارات، تهران.
۵. قانون بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، مرکز اسناد، مدارک و انتشارات، تهران.
۶. قانون بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، مرکز اسناد، مدارک و انتشارات، تهران.
۷. لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، مرکز اسناد، مدارک و انتشارات، تهران.
۸. مستمع، رضا. بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور ۵۷. نهادهای دینی و تبلیغی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تهران، ۱۳۹۵.
۹. مستمع، رضا و اسماعیل، فراهانی. بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور ۴۱. نهادهای دینی و تبلیغی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تهران، ۱۳۹۶.

شماره مسلسل: ۱۶۲۴۴

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور ۱۹. نهادهای دینی و تبلیغی

نام دفتر: مطالعات آموزش و فرهنگ (گروه فرهنگ عمومی، ارشاد و تبلیغات اسلامی)

تهیه و تدوین: رضا مستمع

اظهار نظر کننده: اسماعیل فراهانی

ناظران علمی: سینا کلهر، کرم‌اله دانش‌فرد

متقاضی: کمیسیون تلفیق

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. نهادهای دینی و تبلیغی

۲. دین و مذهب

۳. قانون بودجه سال ۱۳۹۷

۴. لایحه بودجه سال ۱۳۹۸

تاریخ انتشار: ۱۳۹۷/۱۰/۱۹